

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelo-
des” szerkesztőségének Gyulafehérvára a
várhoz küldendőek.

Csillag ragyog föl napkeletnek ormán
Alakra kiseded, fényben óriás; . .
Mi ezredévek jóslatába zengett:
Leszállt az üdv, az ígért Messiás!
Örvend a meny, s az angyaloknak ajkán
Győzelmi hymnus lesz a glória;
Alant nyögés, jaj, megrázó sikoltás, —
Végsőt vonaglott már Olimpia.

Csillag ragyog föl napkeletnek ormán,
Az éj sötétje bomladozni kezd,
Gyászfátyolán egy áttörött sugárka
A földre jó, s mint jós regéli ezt:
„A Jordán mentén elvetett magoeskát
Tölgygyé növeszti az erős malaszt,
S gyujtó sugára rajt' az égi hitnek
Más rügyeket, új bimbókat fakaszt.

„Más élet lesz; — a béke geniusza
Leszáll föléje és a népeket
Mind egybegyűjti, hogy örökre zengjék
A háladalt, a legszebb éneket.
Jühet rá akkor századok viharja,
Megtépheti a kis hajtasokat,
Egy helyett — hogyha hull, ezer szökellik, —
Szüljön bár Nérót, Hadriánokat.

„Kihajt magasra széles koronája,
S eljátszik ott a Szajna habjain;
Egy másik ággal hűs Ibériának
Vonul keresztül zöld virányain.
Bevonja később túl az Oceánon
Az új világok földjét s Áfrikán
— A hol csak lélek él Istent keresve —
Árnyán pihen meg néger, indián.

„Támadni fogják még időközönként
Orgyilkosok, pribék ellenfelek,
Kiket korbáccsal ver föl a pokol, hogy
Növése ellen titkon küzdjenek.
Körös-körül az akna-munka folyik,
Leásnak mélyre, majd gyökér-tővig
De karjuk lankad, mert sziklához érnek,
S vasuknak éle széthull, megtörik.

Csillag ragyog föl napkeletnek ormán;
Betelt a jóslat, a mit hirdetett, —
Kelet, nyugat, dél, zord észak lakója
Keres tövében üdvöt, életet.
S bár új pogányság üzi diadalmát —
Nehéz ködével nyomva a jelent:
Kigyúlt világa a küzdők szívében
Ujabb jövőt, új győzelmet jelent!

Miért testesült meg az örök Ige?

Az ösálya büne szétszakította ama köteléket, mely kezdetben minden embert Istenhez fűzött, amennyiben minden ember egyesülve volt Adámban. Az ember elpártolt Istentől s ennél fogva megfosztatott a természetfölötti ajándékoktól, természetes tehetségeiben megbénult, megsebesített. Isten haragját vonta magára s a bosszúállás kardja lebegett fölötte. Ily kegyélnküli állapotban e szomorú örökség jutván osztályrészeül az embernek, önmagára hagyatva, saját erejéből, végtelenül eleget nem tehetett a végtelen bántást megillető végtelen büntetésért. Az embernek ugyanis minden ténye véges; önjerejéből képtelen volt az ő erejét és természetét föllámuló ajándékokat megszerezni, Istennel az ő természetfölötti végezeljával a szeretetben egyesülni, természetfölötti végezelját elérni. Ilyformán az egész emberi nem a megbántás végtelensége miatt a büntetés súlya alatt örök halál fia lett volna. Hagyhatta volna Isten az emberi nemet ama nyomoruságteljes állapotban, mert a természetfölötti ajándékok nem következnek a természetből s különben is az ember maga fosztotta meg magát azoktól; nem tartozott tehát Isten az emberi nemet megváltani. Más oldalról pedig az ember képes arra, hogy megváltassék s illő is volt akár tekintsük azt, hogy egynek büne miatt bukott az egész emberi nem, akár Isten végtelen jóságát és irgalmát, melynél fogva egy természettől sem tagadja meg azt, a mire képes. Az ember képes volt arra, hogy megváltassék, mert ő mindaddig, míg e halandó élet göröngyein vándorol, valamint nem ingathatlanul szilárdul meg a jóban, úgy nem is ily formán átkodik meg a rosszban. Az angyalokra nézve nem így áll a dolog: az angyal elzárja útját egy tény által s azonnal utja szélén áll, mint az ember a halálban s éppen ezért miként az ember nem javíthat halála után, úgy az angyalok sem vétkök után; ezért mondja Damascenus „Hoc est hominibus mors, quod angelis casus“. Kétségkívül elszólithatta volna Isten az embert azonnal, de ez életben hagyta, megváltást ígért. Isten az embert ily állapotban többféleképpen válthatta volna meg; a módok szabadakarától függenek. Megtehette volna, hogy ne követeljen elégtételt, hanem vagy az összülőnek vagy másnak a bűnbánat kegyelmét adja, melylyel ez a tökéletes szeretetből tökéletes bánatot keltve föl mint az emberi nem erkölesi feje az egész emberi nemet Istennel kibékítse. Megtenette volna Isten, hogy nem teljes mértékű, tehát véges elégtételt kívánjon. De követelhetett teljes mértékű, az igazság követelményei szerinti elégtételt jogos elégtételt (*satisfactio condigna*) is azaz olyat, mely az okozott sérelem teljes kiegyenlítésében áll és pedig az igazság egyenlősége szerint, hogy mekkora volt a tisztelet megszerzése, akkora legyen az alázatteljes megkövetés. Itt nem kell feledni az elvet, hogy a megsértés mértéke a megsértett méltósága s az elégtétel a megkövetés fokát a megkövető

személyből mérleljük. Tényleg ilyenemü elégtételt követelt Isten, ilyenre pedig épen az imént jelzett elvnel fogva nem volt képes a tisztán ember. Hogy tehát ily módon elég tétessék, illő volt, hogy az örök Ige megtestesüljön, hogy az Isten emberré legyen, hogy benne ég és föld találkozzanak.

Közel két ezer év tanuja a megtestesülés tényének, — annak, hogy a végtelen a végessel egyesült. Azonban ama kérdést illetőleg, valjon mi volt e megtestesülés célja, nem egyeznek meg a hittudósok. Valjon azért testesült-e meg, hogy az irgalom és igazságosság útján az emberi nem megváltásában Isten jósága nyilvánuljon avagy inkább vagy legalább is az előbbivel párhuzamban azért, hogy tekintet nélkül az emberi nem bukására az isteni jóság annál nagyobb fényben tűnjék föl. Ha az előbbi áll, akkor világos, hogy ha Adám nem vétkezett volna, akkor nemis testesült volna meg az örök Ige. Némely skolasztikus azon véleményben van, hogy ha a megtestesülést úgy szemléljük amint ahoz szenvedés és halál is fűződik, úgy a megtestesülés főoka az emberi nem megváltása: ha pedig ugyanazt állagában tekintjük, amint az emberi természet fölvevését jelenti, így a főok nem az emberi nem megváltása, hanem ama sokoldalú tökély volt, mely eme gyönyörűségteljes műben magában van. Isten ugyanis, mondják, öröktől fogva elhatározta egyszülött fia megtestesülését, a titok fönsége és Kr.-nak, ki az egész teremtés célja, diésősége miatt.

A kérdés a körül forog, mire határozottat a megtestesülés állagában tekintve. Ama nézet, mely tagadja, mintha Isten akarta volna egyszülött Fiának megtestesülését, eltekintve az emberi nem bukásától, Sz. Tamás és Bonaventura után sokkal általánosabb a theologusok között. Mi is emellett vagyunk, ezt védjük nem ugyan mint teljességgel bizonyost, hanem mint valószínűbbet és inkább megfelelőt a szt. irás szavai és a szentek nyilatkozatainak.

Megvalljuk, hogy e kérdés egyáltalán meg nem oldható *a priori*. Ugyanis akár egyik akár a másik célját tekintjük, legalább is egyenlő lehetőséggel találkozunk. S valóban meg kell vallani, miszerint illő lett volna az is, hogy Isten csupán ezen fönséges titok bennső tökélyeért testesüljön meg, amennyiben már önmagában elégséges az isteni jóság nyilvánulására, mi azon axiómából világos: „Bonum est diffusivum sui.“ Hanem ezen illendőség nem olyan, hogy ellentéte lehetetlen legyen, — valamint nem lehetetlen vagy az illővel ellenkező, hogy Isten egyáltalán ne testesüljön meg; úgy lehetséges és illő volt, hogy meg ne testesüljön, ha csak jóságának kinyilvánításához, mely e titoktól elválaszthatatlan, nem járul az ő kegyéből kiesett s így az örök életből kizárt emberek iránt való végtelen irgalmasságának és azon igazságosságnak nyilvánulása is, melynek a bűnért más eleget nem tehetett, csak Isten-ember. Tagadni tehát nem lehet azt, hogy illő volt, miszerint megtestesülvén a büntől szabadítsa meg az embereket, s ilyformán a megtestesülés célja a megváltás

vagyis a szolgaságból való megszabadítás és adósság kifizetésével az előbbi szabadságra való visszahelyezés. Ezen cél inkább is ajánlja a megtestesülést, ha ugyan így csak a legmélyebb okból történt, inkább élesíti bennünk az ég iránti szeretet tüzét, ha tudjuk, hogy Isten inkább a mi bűneink eltörlése végett testesült meg, inkább enyhíti a bűnös föld fájó sebeit, ha tudja, hogy az Isten ő érte lett emberré.

Mint hogy azonban itt is minden a priori érv szükségképpen hatálytalan a kérdés megoldását csakis pozitív bizonyosságtételektől várja, mivel tény az, hogy azokról mik egyedül Isten akaratából a teremtmény minden igényét fölülmúlva származnak, csak ugy szerethetünk magunknak ismeretet, ha a sz. iratokat lapozzuk, melyek Isten akaratjának esatornái közegei. Már pedig a szentírás majd minden lapja és a sz. írást magyarázók számtalan adatai a megtestesülés céljával az első-ember bűnét jelezzik. Az ő szövetség könyvében olvassuk. (III. Gen. 15.) A Megváltó eljön, hogy megrontsa a kígyó tejét, hogy orvosolja az emberek nyomorát, szabadulást hirdetve a foglyoknak¹⁾ hogy véget érjen a bűn²⁾, hogy elvegye egy napon az ő földének gonoszságát.³⁾

Az ő szövetségben pedig valahányszor a megtestesülésről kifejezetten szó van, mindannyiszor a ember nem megszabadítására van vonatkozás vagy legalább ezzel van összefüggésben. Az ember fia azt jött keresni és üdvözíteni, mi elvesztett vala⁴⁾. „Azért küldötte Isten az ő Fiát e világra, hogy üdvözöljön a világ ő általa⁵⁾. Hogy az emberi nem megváltása volt a megtestesülés főcélja, az eltévedt juhok és káról szóló példabeszédből is kitűnik⁶⁾. Végül igen hatályos érvet szolgáltat maga Jézus neve is, melynek pedig eredete menyei „Salvator“ azaz megváltó, üdvözítő, megmentőnek nevezetük⁷⁾. Ezen név, mely minden név fölött áll, nem köszönheti létét az esetlegességnek, sőt ellenkezőleg Kr. főbb hivatalát jelzi, mintegy meghatározó képen szerepel, mely pedig hogy bevállják, a meghatározandónak és csakis annak kell hogy megfeleljen. Jézusnak más neveire is találunk a sz. iratokban, melyek az isteni eredeti névvel állanak párhuzamban. Pl. „Emmanuel⁸⁾ jelzi az üdvösség okát, ami nem más mint az isteni és emberi természetnek egyesülése az Isten Fia személyében, és ami által történt, hogy Isten velünk van. „Hijjad ennek nevé: Sietve menj raga dományra, siess fosztogatni⁹⁾ jelezve van az, a mitől minket megszabadított, az ürdögtől, kitől elvette zsák-

mányát¹⁾. Az üdvözítő „csodálatosnak“, tanácsadónak, erősnak, a jövődőség atyjának, a békeség fejedelmének nevezetük²⁾, mert a mi üdvösségünk utja és célja. Így tehát magából a névből Jézus következtethetünk, hogy ő Megváltó, szabadító volt. Mint megváltó pedig csak a bűnnek alávett teremtménynek megváltója lehetett. Így végkövetkeztetésképpen mondjuk, hogy ha Adám nem vétkezed volna az örök Ige nem testesült volna meg.

Mindez oly határozottnak látszott a sz. Atyáknak hogy megváltásunk okát fejtegetve kizárólagosan a fennebbi értelemben beszélnek. „Ha az embernek megszabadításra nem lett volna szüksége, az isteni Ige egyáltalán meg nem testesült volna³⁾. „Semmi egyébért nem vett föl Isten emberi testet, hanem csak hogy a kárhózat fiait megszabadítsa⁴⁾. „Más oka nem volt az Isten fiának születni, mint az, hogy keresztre feszíttessék⁵⁾. „Azért jött, el Kr., hogy a bűnösöket üdvözítse⁶⁾ És megelőző beszédében: „Ha az ember nem vétkezett volna, nem jött volna el az Isten fia.“ — Mindezt megerősíti a konstanzi zsinat hitvallás a is: „Hiszek az Isten egyszülött Fiában, ki érettünk emberekért és ami üdvünkért leszállott az égből és megtestesült.“

Fejezzük be sz. Agoston szavaival: „Homo sequendus non erat, qui videri poterat, Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini et qui videretur ab homine et quem homo sequeretur Deus factus est homo. V. A.

„Nemes módi“ a 17-ik században.

A 17-ik században Erdélyben egy Zonda Tamás nevű poéta élt¹⁾. Ezen költő Erdély akkori népei minden szokásait, erkölceit, erényeit bűneit stb. és ezek között az akkor pusztítólag uralkodott divatot is „Nemes módi“ ezim alatt leírja. Kezeim között levő ezen „Nemes módi“ eredeti kézirat alapján, mint divattörténelmi adalékot batorodom a 17-ik század nemesének viseletét bemutatni, melyből nemes csak az tűnik ki: mily furfangos formációkban mutatkozott akkor a nemes urak és asszonyok öltözködése, hanem különösen az is, hogy jelenleg is nincs valami nagy okunk a mostan uralkodó divat ellen egy cseppet is panaszkodnunk és zugolódni követelményei ellen, mert régibb időben még talán költségesebb és változókéony szeszélyeinél fogva különzedőbb volt az a mainál ugy a szorosabb értelemben vett

1) Is. 61.

2) Dan. 9. 24.

3) Zak. 3. 9. V. ö. Is. 53. 5. Mik. 5. 5. Agg. 2.

4) Luk. 19. 10.

5) Ján. 3. 17. V. ö. I. Tim. 1. 15. Máté 19. 13. Zsid. 2. 14.

6) Luk. 15. Máté 18.

7) Máté 1. 21.

8) Isten velünk jelenti Istennek emberré létét is a Messiasban.

9) u. o. Is. 8. 3.

1) Kol. 2. 15.

2) Is. 9. 6.

3) Irén. 5, c. haeres. c. 14.

4) Hom. 3. in Gen.

5) Szt. Leo 5. 48. al. 47. n. 1.

6) Szt. Ag. serm. 9. al 175 de verbis Apost. n. 1.

* Irodalmunkban nincs említés róla; számos kézírata van nálam, melyek még nyomtatásban nem ismeretesek.

ruházkodás, mint a társadalom egyéb etiketteszert nyilvání-
tulataiban is.

Tehát először is a nemes asszonyok divatjáról
emlékszem meg.

Biz ez füresa és bizarr volt mindennemű nyilvánu-
lataiban.

A sétálásban a „nemes módi“ így nyilvánult:

„Az asszony nem tudja már miképpen járjon
Lábán mennyen-e, vagy repüljön szárnyon?
Férje-e ő tőle, vagy ő ettől várjon?
Kivánnya urának jobbára sétályon.“

A nők mint ma is — talán hogy a hideg, vagy meleg
ne ártson, arcukat elfátyoloztak.

„Sátort von az fején nagy pókhálójából,
Szem eleje sem látszik, tsak néz az orráról:
Ritka lyuku szita szunyog hálójából
Merő éjesztő vad, öklel az szarvából.“

Főkötőjük, melyért „husz harmintz“ tallért sem szántak
fizetni, pántlikák magas „taréju“ tömkelegéből állott „tornyos,
pipes és tsattos bóbíta“ alakjában s oly terjedelmes vala,
hogy:

„Palota ajtait érette kivágják,
Hogj jobban beférjen, magasbra tsinálják.“

„De az Isten képre teremtett ortzával sem elégedtek
meg, hanem sok apró pántlikákkal aztat betarkázták s kenték,
olajokkal; kenték, fenték magukat szagos balszamokkal.“

Sőt a tisztelt nemes asszonyságok mennyire fitogtatták
kecses bájait! Mert:

„Mezetlen válla, melyét árulgattya:
Már nem nemes az ki aztot fedve hadgja.“

S hogy természetüknek nyulánk karesuságot adjanak, nem
hiányzott náluk sem a mider. Legalább ezt erősítik a követ-
kező sorok:

„Vékony, keskeny, kartsu vonított dereka:
Oldalak szoritya az sok tsontok pánnya.“

Köntöstiket hátul kezdik kapcsolni:

„Kötöt sem viselnek, mert ez nem módia,
Ehelyett hátul van akasztva mantója.
Nints immár szemérem, nintsen előruha:
Az régi ringj-rongj volt, el kell már hadnia.“

Czipőjük mint most is — kisebb láboknál; fájdalmas
benne a járás. Azonban drága kiállítású, fodros prémmel el-
látott és különböző színű ezernával kivarott volt, mely színek
között kiválóan a sárga és „veres“ szerepeltek. Ezekért ir-
igy a cipőről:

„Hosszu gollya lábán magos czepelléje,
Tsak az orrán lépik, hegjes eő tödzése.
Czepelussa prémmel bővön ha nints varrva,
Prador s tafotával imit-amot varrva,
Hol veres, hol sárga külön színnel irva*)
Ne is vidd vásárra, ha igj nints tsinálva.“

Fejük, hajuk, kontyuk sok színű pántlikával voltak di-
szítve. „Csontos legzejőjük“ és „sokféle szaglójuk“ is volt.

Szoknyájuk „abranesos“. Hajukat fodritották, különféle
kenőcsekkel illatosították s homlokokon mint valami szarvaes-
kák ömlöttek le hajtekeresük; mert:

„Már nem is fő nemzet, a haja nem fodrott,
Fodgjas, hájas lisztel, ha meg nem porozott,
Homlokán függ szarva, kit tsak ugy ragasztott,
Ebben is baromhoz módi hasonlított.“

*) Festve.

Kettős, hármos ránczu volt hosszú szoknyájuk „drága
materiaból“ és „dámák strikkolták.“ De már a szoknya is
divatos kelméből készült, mert a régi szövetek kimentek a
„náj modiból“ Ugyanis:

„Vont arany, tertzenal, bársony, tabit, atlaz:
Már tsak altfateris, ha frisset nem kaphatz;
Bár nusztos ruhád is, de velek nem tarthatz,
Szoknyád ha nem trador — tsak othon maradhatz.“

Aztán mint ma, akkor is rövid időt élt a „náj modi.“

Ha három holnapig köntösöd viseltesd:

Már nem betsüs, nem uj: szibvásárra küldjed.“

Ez volt a nők „nemes modija“

A férfiaké sem vala külön; német divatvilág uralko-
dott náluk:

„Nints semmi különbség férfiak között is,
Az asszonyok mogját követik azok is.
Láttam vala én ezt Bétsben az minap is.
Szakállat, bajuszát mind le borotválja,
Söt még az fejét is éppen meg kopaszítja,
Fejét fedi ketske szörös parokája,
Kinek kettős, kinek hármás az ő ága.
Paripája füllét, farkát elheréli,
Hoszura rött serényét kurtábbra neveli,
Az természet utját, maga nem követi,
Csak az náj módinak vagion már keleti.
Eppen malom kerek elrejtett kalapja,
Feneketlen köből dolmányának uja.
Palástyanak elől hármás az gallérja.
Kinek elől, kinek hátul hasadéka.“

Az étkezés és időöltések ősi szokásait is újabbak vál-
tították fel; új ételek és új italok kerülnek az asztalokra:

„Most modira esznek, modira fekszenek,
Az napból étzokat, égből napot tesznek.
Frapulát*) kártyáznak, térfák véget vetnek:
Mikor az kakasok hajnalit énekelnek.
Már az éteken is urak asztalánál
Az sok náj módi közt majd éhel meg hálnál.
Cave, esukoládi s lemonád italnál.
Jobb volna, ha othon jó borból ihatnál.“

Az ipar régiebb ajánlatos czikkeit, házi butorzatokat és
ékszereket is a „náj módi“ kiszorította, mert:

„Az régi jó munka mostan altafatens
Ha tsak nem filegrám munka, bár arany is,
Gyimánt, smaragd gjöngjből bár neked adnák is:
De tsak meg nevetnek, hogy ha nem náj modis,
Mindenike mostan az gjöngje munkában
Gyönyörködik kristály s üveg portékában:
Tükörben, képeken spaller superlatban,
Tubák pixis s függő arany irátskában.“

Pedig mindezek nem hasonlíthatók össze a régi, de tar-
tósabb portékákkal, mert:

„Hires régi várak, nagj tornyok, paloták,
Faragott kövekből régen rakott bástyák,
Vasból, rézből öntött próbált ágjuk, puskák:
Tartósabbak hidgied, mint az mostan czifrák.
Jó o pénz, o ruha, o szalonna használ,
O bor, o liszt, o háj sok betegnek használ.“

Ezek után egy gunyos megjegyzés következik: hogy a
sok „náj módi“ között mégis csak található egy elfogadható
is. Az tudniillik, hogy:

„Magyar német asszonyt, s német magjart vészen.
Német magjarhoz megj, és ez azzá lészen,
Két jó atyafiság jó vérséget téssen:
Fetter, mutter, bruder, elég sógor lészen.“

*) Ferbli.

A szegényebb sorsu magyarságnak új módija következében áll:

„Az szegény magjarnak újabb náj módija
Nints, mint: servitz, forspont s terbes portioja,
Ki vacans, ki száraz repartioja:
Ez náj módi miatt szüntelen van gongja.“

Nem csoda, ha ezek után Zonda megunva a sok „náj modit“, ellene Istentől kér óvszert:

„Adgja Isten azért, hogj ennyi sok ujság
Fordulljon hazánktól, legjen minden jóság!
Megis találtassék az régi jó sóág!
Jaj lesz az régiből igaz módis ujság!“

Ezt kívánom jelen korunk „náj módijáról“ én is.

Kovács Gyárfás.

A jövő század végén.

— Decemberi vízió. —

Annyit politizál és okoskodik mai nap a világ, hogy több a soknál, pedig hát nem virtus ám a mai állapotokról szemlélni. Ott az ujság, az meghozza mindenkinek a mindennapi szellemi táplálékát. Csak legyen jó gyomra hozzá.

Év vége felé járván az esztendő, nekiállok, s tartok egy szemlét Európa helyzetéről a jövő század végén. Minden józan logika szerint a multakról kellene ugyan szemlélnöm, de nem lévén római doktor, nem is kenyerem a józan logika, s azért exotikus észjárásom szerint már csak inkább haladok a magam megszokott útján.

Először is lássuk Európa politikai konstellációját 1991. végén. Mindenek előtt megoldom a legkényesebb európai kérdéseket. Muszkaország lévén a legfélelmetesebb hatalom, a t. olvasó közönség nagy lelki megnyugvására megírom, hogy ez a formidabilis rém akkorra már csak hírből léssen ismeretes, miután a nihilisták eladdig egész Muszkaországot alá fogták már aknázni dinamittal minden izében és a levegőbe röpitették. Tettem tehát törekvéseiknek elég nagy concessziót; ennél többet ők sem kívánhatnak.

Nem kevésbbé égető európai kérdés a római kérdés. Előre biztosítatom a konfederált hatalmasságokat, hogy akkorra ez is meg léssen oldva.

Hogy miféle fejlődési stádiumokon fog e kérdés addig keresztülmenni, azt most nem árulhatom el, de az akkori statusquot jelezhetem. Olaszországot nagy nemzetközi sétahelylyé fogják átalakítani és műgyűjteményé; a nép szájabb részét kitelepitik Amerikába vagy Középafrókába; a szelidebbjét itthon tartják; csupán csak a romantika kedvéért fognak néhány brigánti csapatot tartani, azokat is az állam költségén.

Sőt a keleti kérdés is egész alaposan meg lesz oldva akkoriban. Légberöpitettvén Muszkaország, nem fog többé Konstantinápolyra aspirálni.

Másrészt az is nyilvánosság, hogy a törökök meg nem maradhatnak Európában. Azonban nehogy azt tessék hinni,

hogy holmi véres eszközökkel, Botond bárdjával, avagy Armstrong ágyúkkal szándékunk nekimenni a fényes portának! Ilyen barbár eszközt nem alkalmazunk ellene. Ellenkezőleg, egészen modern eszközzel fogunk odahatni, hogy az európai civilizált világ megszabaduljon az izlámtól. A dolgok jelen állása szerint ugyanis előrelátható, miszerint a fényes porta megszámlálhatatlan mennyiségű adósságot fog eladdig esinálni. A vége pedig az lesz, hogy az európai pénzkirályak csődöt kérnek majd ellene és licitáción megveszik egész Konstantinápolyt. Akkor aztán részvénytársasággá fognak alakulni, és nagyszerű tengeri fürdővé fogják nagy Konstantin városát átalakítani. Akinek tehát pénze van, ne fektesse a fehérvári Népbankba, hanem várja meg — ha tudja — e monumentális vállalat létesülését.

Megeselekedvén ezekben a politikai szemlét, vessünk egy pillantást a társadalmi helyzetre. Hogy a mivelt nyugaton a szocializmus és egyéb társadalmi teoriák akkorra egészen a phalanszter-rendszerig meg fogták érlelni a viszonyokat, az már meg van írva az „Ember Tragédiájában“. Aki tehát közelebbről érdeklődik eziránt, olvassa meg mi van ott megírva. Hazánk helyzetét illetőleg megírom, hogy akkorra meglesz a nemzeti egység. El lesz ugyanis távolítva ennek legfőbb akadálya. Mégpedig elég furcsa, de nem kevésbbé érdekes és tanulságos módon. Addig ugyanis a fillokszera minden szőlőt alaposan kipusztítván az országból, majd csak a patikában lehet bort kapni. De az ország híres káposztatermését is tönkre fogja silányítani eladdig valami eleddig még ismeretlen, de eladdig bizonyosan elkövetkező káposzta-fillokszéra. Sőt Epikurus rőfögő felekezését is teljesen elpusztítja addig a trichinás influenza. E hármás csapás szomorú következménye az léssen, hogy széles ez országban sem töltött káposzta, sem bor nem léssen, és így nem lévén mi mellett protestálni, az ev. ref. nem és szent ekkklésia sem léssen. Mert ő nem tud büjtölni; husos fazakak, koncok, stb. lévén az ő élleme. Nem lévén pedig aki alulról felfelé és felülről lefelé megzavarja a patok vizét, szent léssen a békesség ebben a nagy Magyarországon.

A társadalmi élet mezejéről térjünk már most a nemzetgazdasági térre. Addigra ugyanis el léssen érve az államisten legfőbb kultusza, el léssen az is érve, hogy a polgároknak már semmijük sem lesz. Minden az államé lévén, ő fog gondoskodni a polgárok közéletéről. De nem ám úgy, hogy kenyeret oszt, mint a régi Róma. Hanem úgy, hogy óriásnépkonyhákat állít fel, a hol a modern higiéné szabályai szerint készült ételek fognak főni. Tormás virstli, beafsteak, ludmáj stb. nem léssen már akkor. A népkonyhákban irtóztató bográcsokban fő majd a hús, maláta, buza stb. kivonatból készült hig közegészségi eledel. Ennek készítését az állam gondosan fogja ellenőrizni.

Tudós doktorok, papier-maché-ből készült vízhatlan esonakokon fognak az eledeles üstökben úszkálni, s megvizsgálni, vajjon a tudomány minden követelményének megfelel-e az így készült eledel? — A köztáplálás pedig az általános esatornázás segélyével úgy fog történni, hogy ezt a gyárilag nagyban előállított nemzetközi eledelt esatornákon vezetik el a magánházakba, holott mindenhol egy csap lévén, déltájt csak ezt kell megnyitni, hogy esorogjon a közös állami áldás.

Látható mindezekből, hogy a kegyelmes állam, lerontván ilyenformán a gyomor romantikáját, nemcsak a közegészségügyet, de egyben a közérkölesiséget is fogja szolgálni, mert akkor ugyan kipusztul az a faj, amelynek az Írás szavai szerint istene a has.

Megmérhetlen és beláthatlan haszna léssen ám ennek. Valóságos kultur historiai monstrum léssen akkora a mi mostani törvényünk, amely az etetés-ítatás és egyéb választási; vizsgálések ellen készült.

Sok iskolás ember lévén e t. lap olvasói között, az ő kedvükért megmondom, hogy nem lesz ám akkoriban a tanító és tanár uraknak akkora vesződésük és mérgeledésük mindenféle fésületlen lurkóval.

Mert a modern pedagogia hatalmas segítőszert talál majd a modern technikában. Az pedig léssen eképen. Akkor ugyanis az elektrotechnika már be fogta hálózni az egész társadalmat s így az iskolát is. Az iskolákban mind újrendszerű vaspadok lesznek mozgatható ülőkékkel.

Minden hely számozva lévén és valami szellemes rendszerrel összeköttetésben állván a vilamos árammal, a tanár kathedráján pedig megfelelő számú klaviatura billentyű által központilag kezelhető lévén az egész szisztéma! ha p. o. a tanár a VIII. osztályban a sarkított fényről beszél, és látja, miszerint a hátulsó padban Kovács Jenő műzsafit egy mákszemnyit sem érdekli az, hogy a sarkított fény nem terjed szét a kör minden sugara irányában, miután nevezett úr épen most legyeket fog: gondol egyet, megnyomja a klaviatúrán a Kovács Jenő amerikai hémiszfériumának megfelelő 65. számú billentyűt és egy olyan elektro-mechanikus figyelmeztetést ad neki, hogy menten kihull az egyik zápfoga.

Egyébiránt a technika eladdig bámulatos haladást fogott tenni: fel lesz találva a kormányozható léghajó és vasúti vonatot kuriozunképen már csak a nemzeti muzeum udvarán lehet majd látni. Hihetetlen gyorsaság léssen mindenben; a hírlapírás mostani idegbontó munkája túlhaladott álláspontra lesz. Mert ha p. o. Franciaország fog is még gyarmatosítási hadjáratot viselni tesztem azt Középfrikában, a kiküldött tudósító, ott a esata színhelyén nyakába akaszt egy fotografáló masinát és felveszi az egész esetepatét. Már ez a gép a tengeralatti kábel segélyével összeköttetésbe lesz hozva minden európai nagy várossal, és ott a kiadóhivatalok

előtt felállított irtóztató méretű homorú tükrökben a bámuló publicum szemeláttára folyik le az egész esata. Ennél nagyobb szenzáció már nem kell.

Ime t. olvasóközönség ilyen léssen az állapot 1991-ben. Csak az a kérdés, hogy ily hallatlan hyperkultura mellett lesznek-e még akkor is becsületes emberek? Már ennek a kérdésnek a megválaszolásába én nem merek belefogni. Hanem azt mondom, hogy a mai kulturából is elengednék 50%-ot, ha ennek fejében 50%-al több becsületes embert nyerhetne a társadalom. — r.

Karácson szenvedéje.

Sajátságos egy ünnep ez, különösen Háromszéken. Mint ha az angyal mindenkinek hullámszába hozná a lelkét, annyira el van ragadtatva. A szolgaszemélyzet ezen ünnep egész előestéjén szabadságot nyer; s ők iparkodnak is azt minél kellemesebbé tenni. Összegyűlnek csoportonként s hozzá fognak az ártatlan diózáshoz.

Egy deszkát vagy egy lapitót úgy helyeznek el egy székre s a földre, hogy azon a dió könnyen legurulhasson. A földön egy dió áll ezélpontul, melyet a deszkáról leguruló diónak találnia kell. Ha érintve volt a deszula kitétt dió, úgy a dobó fél a sajátját a bedobottokkal együtt kivesszi; ha pedig nem találta el, úgy benn hagyja. Némelykor megtörténik, hogy 50–70 dobás sem találja a ezélt s így az a ki utóvégre eltalálja, szép összeget nyer.

Azonban egy-egy kis hamisságot megengednek maguknak a játszótársak. Ha u. i. valamelyik nagy összeget nyer, akkor zsebre rakja az egészet s azon kijelentéssel, hogy mindjárt visszatér, eltávozik. Ő pedig többé arra felé se néz, nehogy elveszítse a nyereséget. A többiek várják, szidják, bosszankodnak, ő pedig talán jobban örvend mint egy szerencés börszianer.

Sokkal érdekesebb a családi ünnepély. A házi gazda, pipáját félre teszi s az asztalnál levő családja tagjait egyszerre felkösönti. Kezében tartja a zöld korsót, mely telidestele van az e napra különösen elkészített páliukával. Mindenkinek a szeme a beszélő családtyán függ, ki szavait végezvén, jó kortyokkal mutatja azon utat, melyen haladnia kell a kalácsnak s az izletes lönyének.

Más alkalommal csak pohárból iszika a család feje; de ilyen nagy ünnepen illik, hogy örömeinek nagyobb mértékben adjon kifejezést.

A család nagyobb tagjai még az éjféli mise kezdetéig könnyen elbeszélgetnek és elkártyáznak az ilőt, de a kisebbek szemei már Morfeusra kaesintgatnak. Ekkor az ebek kezdenek esaholni, roppant sebességgel szaladnak a kapura, melyet 2–3 suhancz iparkodik kinyitani. Eszeveszett küzdelem fejlődik ki a kutyák és a suhanczok között, mert ezek mindenképen a pitvar ajtajába akarnak menni, hogy megénekeljék az egész házat; árde azok semmiképen sem akarják bebecsátani. Mindhiába ugatnak, mert a suhanczok annyit csak tudnak, hogy a kutyával bottal kell beszélni.

Sok szivreható ütés után a kutyák kezdenek visszavonulni, az énekesek pedig rágyujtanak valamelyik Mária nótára, melynek hallatára a gyermekek szemeit ott hagyja az álom, az ebek pedig olyan irtóztatosan kezdenek vonítani s az énekeseket megrohanni, hogy azok közül az egyik csak

is az ebeknek kiából s ver a feldühödt ebek felé oly hévvel, mintha az országot akarná megmenteni. Semmi gyönyörködni való sínesen ezen kutyahangokkal kísért koncertben, de még is élvezettel hallgatják a benn mulatozók, midőn kettő énekli „Szűz Mária e világra nékünk . . .“ s a harmadik botjával hadonázva az ebek felé, torkaszakadtából kiabálja eziba ne, kuczika ne, ne ide ne, ostort ne!

Ha az éneket elvégezték, következik erre a szavalás, melyet rendszeren az erősebb hangú és öregebb énekes mond el egy kissé éneklő hangon. Ők nem más költők műveiből szedik a szavalni valót, hanem egymástól tanulják meg vagy maguk készítik. A kik falvakon vannak, nagyon sok ilyen verset összegyűjthetnének. Gyermekkori emlékeimből egy pár töredékkal szolgálhatok. Rendszeren ezen sorok mennek előre:

Látom asszonyomnak
Hogy van magyarója.
Ha nem ad belőle,
Horgadjon meg a karja,
Mint a berbécs szarva.

Mikor bésoroltak,
Jó katona vótam.
A temető kertbe
Sok borzát levágtam,
A kit le nem vágtam.
Elfuttak jól láttam.

Még ilyen töredék az is, melyben az egész családra áldást kívánnak:

Áldgya meg az Isten
Ez háznak gazdját,
Cselégygyivel együtt
Házi gazdaszonyát.
Ragyogó fákjával
Rakja ki udvarát,
Hogy láthassa vígan
A kisedet Jéduskát,
Szent Józseppel együtt
A szép szűz Máriát.

E versek után mindig hozzá teszi a szavalló e szavakat Szállására adja az Isten kejeteknek. Erre az ajtó megnyílik: és egy darab lepénynyel jutalmazza az énekeseket, vagy jól megmelegített krajezart nyujtnak a szavaló markába, melyet az nagy sietséggel dob el magától. Ezután van olyan keresgélés a hóban, mintha Dárius kincse volna azalatt elrejtve.

Némelyik család az énekeseket nagyon el szokta szekirozni, a menyiben egy ének és vers elmondása után nem adnak az énekeseknek ajándékot. Ekkor egy másik ének és vers következik s ha erre sem nyílik ki az ajtó: még esetleg egy harmadik éneket is elfujnak; de a türelmetlen énekesek az áldást kívánó vers helyett e szavakat mondják:

Szállására
Szánlábára,
Botot a hátára,
Huzzák az ak . . . ra.

Erre ugyan az ajtó megnyílik, de már az ajándékot váró csapat futásnak ered, kísérve a neki bátorkodott ebek esaholásától. Az énekesek más házat tisztelnek meg koncert-jükkel és szavalatukkal s ha találkoznak más énekesekkel, figyelmeztetik, hogy eme házhoz ne forduljanak, mert semmit se adtak nekik.

Ők azonban szintén olyan küzdelmek között, mint az előbbieket megéneklék illendően azt is. No, és a jutalom nem is marad el; mert csak az előbbiekkal tréfálózta. Így megy az ének és verselés az első harangszög. Ekkor a harang

megkondultával megdobb minden gyerek szíve, attól félve, hátha házörzeni őt hagyjákotthon. Szerencséjére a házörzőnek, melléje vagy egy eselédet, vagy a szomszédból egy idegent rendelnek, míg az éjféli mise tart.

A többiek mind a templomba sietnek, melynek padozatát szalmával behintette a harangozó.

Szegény házörző gyerek, hogy örvend a társnak! Pedig nincsen miért örvendjen, mert az elkezdi mesélni a boszorkányokról, lidércekről, felakasztott embereknek levágott karjával véghezvitt szörnyűséges dolgokról s azt szerencsétlenségökre nemcsak a gyermek hiszi, hanem a mesemondó is teljesen meg van azok igazságáról győződve. E rémséges történetek közben ilyenforma állati hangok jutnak be a szobába: pum, pum, pum! Az ebek nyöszörögve dörzsölik az ajtót. A gyermek elsikoltja magát, a társalgó maga is meg van ijedve; de azért így vigasztalja a gyermeket: ne félj, fiam, hiszen ezek nem kísértetek, hanem csak farkasok. A farkas, megjegyzem, az embert csak akkor támadja meg, mikor éhsége csillapítására valamely állatot el nem esíphet. Növérém, ki közmént legyen mondva erdős vidéken lakik s farkast soha sem látott volt, így beszélt el egy farkas történetét: Az első hó már leesett volt úgy vékonyan. Az uram nem volt hóm, én pedig árpát rostálgattam a ház mellett. A malacok szedegették a hulladékot s hát egyszer látom, hogy hat nagy kutya beszőkik a kertünkbe. A mű kutyánk jó sebesen az istállóba szaladt. Én tovább rostáltam; de láttam, hogy a nagy kutyák leülnek, szájukat nyalogatják s mind felém néznek. Míg egy hasáb fát kerestem, addig egy nagy kutya a többiek közül (hogy a dög verje le) a malacokra rontott s a legszebbet a vékonyánál fogva szájába kapta s vele elfutott. Eleget kiáltottam eziba ne, tedd le, kusti ne! A fát is utána hajítottam; de egy perc alatt a kerten visszaugrottak s megették a kert lábán a drága malaczomot. Mikor ezt a hazaérkezett férjének siránkozva elbeszélte, az így vigasztalta. Egyet se busulj, fiam, hiszen jól tudhatod, hogy nekem is a tavaly egyik lovatam a medve éppen a kert mellett ette meg. Az ijedség csak most jött meg, midőn megtudta, hogy ő kutyák helyett farkasokat kergetett. Miért is irigylenék egy-egy sovány ebet avagy kövér malacot a farkasoktól? Azoknak is élni kell, már pedig őket szénával eltartani nem lehet.

Az igazi farkasok az emberek. „Lupus est homo homini, non homo.“ De álljunk meg mert én karácson szenvedéjéről akartam írni s ha ez így megyen, beszédemnek se füle, sem farka nem lesz. Ha jól emlékszem ott hagytuk vala el a szót, a hol a farkasok vonításaitól megijedtek a házörzők.

Tehát a kik otthon nem maradtak, azok mind elmentek a templomba. Zsufolásig meg van az telve hallgatókkal. Elsem férnek mindnyájan benne; de mindnyájan hallják az angyali glóriát s közös a nagy öröm.

Mit mondjunk még? Talán legjobb leszen hallgatni ott, hol az elme és szív beszél. Hadd imádkozzanak és énekeljenek a jámbor hivek; hadd emeljék szívöket az oltárra ahhoz, kit a pásztorok jászolba fektetve imádtak. „Nem a holtak dicsernek téged uram! sem azok, kik a föld alá szállanak. Hanem mi kik élünk, áldjuk az Urat, mostantól és mindörökké.“¹

aa do.

— **Dr. Nogáll János** felszentelt püspök és nagyváradi kanonoknak, ki épen a közelmúltban ünnepelte meg 50 éves írói jubileumát, magas, művelt lelkületéhez méltóan, egész esendben — a következő imakönyvei és vallásos kiadványaira hívjuk fel olvasóink figyelmét.

1. „*Krisztus követése*“, mely kétféle kiadásban jelent meg. Népies kiadás 10.000 példányban, egy példány ára közvetlen megrendeléssel (a magas szerzőnél) 40 kr., könyvkereskedésben 60. Salonkiadás 4000 pldban; ára közvetlen megrendeléssel, 4, 6, 8, 10 frt, a könyvkereskedésben drágább.

2. „*Boldogasszony követése*“, népies kiadás díszesen kötve 1 frt; salonkiadás, 2, 3, 4, frt., a könyvkereskedésben mindkettő drágább.

3. „*Veszérkönyv az óltári-szentség látogatásáról*“ népies kiadás, angolváson kötéssel 1 frt 20 kr., — salonkiadás 2, 3, 4 frt., a könyvkereskedésben drágább. E három munka etiam erga intentiones.

4. „*Aldozatlányok.*“ Imádság és elmélkedés félekből. Díszes kemény kötéssel, veres szegélylyel. Ara 40 kr. Kapható Nagyváradon a sz. Vinczéről nevezett intézetnél.

Átadjuk Karácsony, Újév, első áldozás és bérmlás alkalmával mint legkedvesebb ajándékat.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Isteni Megváltónk** születésének ünnepe az egyházi évben a legmagasztosabb, a legszivretőbb. Ez állította vissza Istennek a dicsőségét, ez hozta meg az embereknek a békességet. Gloria Deo, pax hominibus — énekeltek az angyalok. Hogy pedig ezen békesség csakugyan minél nagyobb mérvben uralkodjék az emberek között — legalább is a karácsoni ünnepek alatt, hiszen a Megváltó is általános békességben és az éj esendjében született, — létesültek a ma már mindenütt szokásos karácsoni jótétemények, adakozások. A legszegényebb és legnyomorultabb embert se zavarja semmi földi szükség ilyenkor, legyen neki is „békessége.“ A kis Jézus már legelső földi pillantásával is jóságot áraszt mindenfelé. Minden család, minden egyes, minden testület, jó barátok, rokonok stb. ajándékokkal árasztják el egymást, kiválóan pedig a szegényeket; sezen ajándékokat gyönyörűen nevezi a német „Christkindel“-nek. Városunkban is híven az ősi kegyeletes szokáshoz — szoktak ily akadozások lenni. Kegyelmes főpásztorunk ruház fel egy sereg szegény gyereket s látja

el szükséges lelmi szerekkel — melyek között még ezukroeskák is szerepelnek; a városi nőegylet is már rég gyűjtöget pénzt, ruhát s lelmi szereket a szegények karácsonfájára; a papnövendékek meg kis-szemináristák is részesülnek hasznos Kristkindlikben. Legyen mindenféle öröm, békesség! Ne is zavarja semmi a karácsoni örömeket — kívánjuk mi is t. olvasóinknak és jóakaróinknak!

— **Jótékonyág.** Püspök Ur Ó Nagyméltóméltósága a nagyszebeni Orsolya szüzek zárdájának tautónók fizetésére, leánykák eltartására és fára 900 frtot; a boiczai leányiskola ezéjára 202 frtot, a medgyesi munkatanitónó díjazására 40 frtot; a vizezi lelkeszi lakknak házbére fejében 60 frtot; a nagyági orgona kijavítási költségére 50 frtot; a papnövelde részére beszerzendő zene eszközökre 33 frtot; az alsótömösi kápolna kijavítási költségére 30 frtot; a bereczki és marosilyei tüzkárosultaknak 50–50 frtot; a buzaházi kápolna orgonájának kijavítására 50 frtot; a magyarköblösi (Szarvaskend fiók-hitközsége) takarékmagtár alapjának 20 frtot; a csiksomlyói tanítóképezde részére beszerzett harmonium költségére 120 frtot; az abosfalvi iskola ezéjára 12 frtot; a bereczki leányiskolának 95 frtot; a turiiskolának tüzi fára 20 frtot; a nagyszebeni kath. zeneegylet ezéjára 20 frtot; a pozsonyi oltáregyletnek 10 frtot; egyes magyarországi vagy külföldi templomok és iskolák ezéjára 35 frtot; szegény tanulók és más szegények felségélyezésére mindössze legkevesebb 280 frtot méltóztatott saját pénztárából legkegyelmesebben adományozni.

— **Személyzeti:** Steinhauer Ferencz esertéshondoli lelkész Erzsébetvárosra mint lat.szert. lelkész és hitoktató áthelyeztetvén, Biró Mihály szászrégeni káplán Csertés Hondolra lelkésznek, Ferencz József ujmisés pap szászrégeni káplánnak kineveztetett.

— **Bilinszky Lajos** fiatal paptársunk a bécsi egyetemen a szt. hittudományok doktorává avatott. Szívöl gratulálunk az új doktornak!

— **Fazakas Pál** kiskapusi lelkész folyó 1891 december hó 17-én, a haldoklók szentségeivel ellátva az Urban elhunyt. Az ő. v. f. n.!

— *Az erd. róm. kath. irod. társulat választmánya f. é. f. hó 30-án d. u. 4 órakor a szokott helyiségben gyűlést tart, melyre a választmány tagjait tisztelettel meghívja az elnökség.*

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VARGA SANDOR, VASS ALBERT.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárott.